

ELŐSZÓ.

A magyar katona rég szükségét érezte egy oly *kézikönyvnek* mely a magyar nemzet történelmének hadi eseményeit katonai szempontból, röviden, szabatosan, de mégis kimerítő feldolgozásban tárgyalja s neki a mű rövidege daczára *többet* nyújtson, mint a mennyit a közkezen forgó magyar történelmi munkák nyújtanak.

A Magyar Tudományos Akadémia hadtudományi bizottsága az 1894-ik év október 23-án határozta el, hogy a Millénium alkalmából «*A magyar nemzet ezeréves küzdelmeinek katonai történetét*» megírattja; s hogy e munkával a magyar katonák kezébe valóban hasznos könyvet adjon, kimondta, hogy a megírandó mű egy magyar hadtörténelmi kézikönyv jellegével bírjon, mely a hadi eseményeket a legújabb kutatások eredményeinek, a magyar hadtörténelmi irodalom legújabb termékeinek gondos fölhasználásával tárgyalja, könnyen áttekinthető módon csoportosítsa, a fontosabb hadjáratokat, csatákat, ostromokat stb. hadműveleti és csatavázlatokkal kísérrje, végül pedig, hogy a tiszt utazások, áthelyezések, stb. alkalmával az útba eső vidéken, vagy új állomás környékén lefolyt hadi eseményeket könnyen megismerje, hogy gyakorlatok, harcászati feladatok, gyakorló utazások és lovaglások magyar hadtörténelmi események tanulmányozására alapittathassanak, egyrészt az események *főbb forrásainak jegyzékével*, másrészt **Hadtörténelmi helynévtárral** egészítettessék ki, mely utóbbi a hadi eseményeket városok, helységek stb. szerint csoportosítja.

E sokoldalú követelményeknek egy «**Magyar hadi krónika**» látszott leginkább megfelelni, melynek általam benyújtott tervezetét a bizottság elfogadván, a mű megírásával megbízott, s hogy

ezen, a magyar hadtörténelem iránti érdeklődés felébresztésére alkalmas, hasznos kézi könyvnek minél nagyobb elterjedést biztosítson, a kiadást a «Hadtörténelmi Közlemények»-kel, kapcsolatosan, olyképp határozta el, hogy a Magyar Hadi Krónika első részét az 1895., második részét az 1896-ik évben a megnevezett folyóirat 5-ik füzeté helyett küldi szét.

A munka megírása azon körülménynél fogva, hogy a magyar történelmi irodalom *hadtörténelmi* ága eddig alig műveltetett, hogy a magyar hadtörténelem számos eseménye még közelebbi megvilágításra vár, egyes időszakai, mint pl. Mátyás király kora, hadtörténelmi szempontból még teljesen feldolgozatlanok, nagy nehézségekkel járt, s a mint már most számos eseményt, az újabb kutatások és tanulmányok eredményei folytán, az eddig ismert előadástól eltérő módon kellett megállapítani, úgy kétségtelen, hogy ennek szüksége még később is, azon mérvben fog beállani, a mily mérvben a magyar hadtörténelmi irodalom fejlődik.

De addig is, míg majd a «*Magyar nemzet hadtörténelme*» létesül, reménylem, hogy a történetkedvelő magyar katonáknak e kézikönyv is hasznos szolgálatokat fog tenni.

A Hadtörténelmi Helynévtár, mely az egész műre terjed ki, a második részhez fog csatoltatni.

Budapest, 1895 december.

A szerző.

TARTALOM.

ELSŐ RÉSZ.

A HONFOGLALÁSTÓL A MOHÁCSI VÉSZIG.

I. FEJEZET.

A honfoglalás és a külföldi kalandozó hadjáratok.

	Lap
A honfoglalás előzményei --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	3
A bolgár háború, 5. l. A pannoniai hadjárat, 5. l. Etelköz feldúlása, 6. l. A kiewi hadjárat, 6. l.	
A honfoglalás --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	9
A külföldi kalandozó hadjáratok --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	13
Külföldi hadjáratok Árpád alatt --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	15
Az olaszországi hadjárat, 15. l. A brentai csata, 16. l. A bajor hadjárat, 16. l. A karinthiai hadjárat, 17. l. A morva, bajor és szász hadjáratok, 17. l.	
Külföldi hadjáratok Zsolt alatt --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	18
A Németország elleni védőharc, 18. l. A pozsonyi és ennsburgi csaták, 19. l. A bajor hadjárat 910-ben, 20. l. Az augsburgi első csata, 20. l. A bajor hadjárat 913-ban, 21. l. Kisebb hadjáratok, 21. l. A szászországi hadjárat, 22. l. A Riade melletti (merseburgi) csata, 23. l. Hadjáratok Zsolt haláláig, 24. l.	
Külföldi hadjáratok Taksony alatt --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	25
Hadjáratok az augsburgi csatáig, 25. l. Az augsburgi (lechmezei) csata, 25. l. A keleti hadjáratok, 30. l.	

II. FEJEZET.

A királyság harcrai az ország függetlenségeért.

Belháborúk --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	31
A német háborúk István, Péter és Aba Sámuel idejében --- --- --- ---	32

	Lap
II. Konrád hadjárata, 33. l. Péter hadjárata, 34. l. Aba Sámuel betörése Bajorországba, 34. l. III. Henrik első hadjárata a magyarok ellen, 35. l. Henrik második hadjárata, 36. l. Henrik harmadik hadjárata, 36. l. A ménfői csata, 37. l.	
A német háborúk I. Endre és I. Béla idejében	39
A hainburgi hadjárat, 40. l. Henrik negyedik hadjárata, 41. l. Henrik ötödik hadjárata, 43. l. Magyar betörések Németországba, 44. l.	
Endre és Béla háborúja 1060-ban	45
IV. Henrik hadjárata Salamon visszahelyezésére 1063-ban	46
Salamon hadjáratai	47
A kunok vagy bessenyők elleni hadjárat, 48. l. A belgrádi hadjárat, 49. l.	
A Salamon és Géza közti háború 1074-ben	51
A kemeji ütközet, 51. l. A mogyoródi csata, 52. l.	
IV. Henrik második hadjárata Salamon visszahelyezésére 1074-ben ...	54

III. FEJEZET.

A hódító hadjáratok és a keleti háborúk időszaka.

László király hadjáratai	56
László hadjárata a kunok vagy bessenyők ellen, 56. l. Horvátország meghódítása, 57. l. László második hadjárata a kunok ellen, 58. l. Az orosz hadjárat, 59. l. A lengyel hadjárat, 59. l.	
Kálmán király hadjáratai	59
A keresztes hadak átvonulása Magyarországon, 60. l. A horvátországi hadjárat, 62. l. Az orosz hadjárat, 63. l. Dalmácia elfoglalása, 64. l. Az apuliai hadjárat, 65. l. V. Henrik hadjárata, 65. l.	
II. István és II. Béla háborúi	67
A dalmát háború, 67. l. A cseh és orosz háború 68. l. A görög háború, 69. l. A lengyelek és Borics támadása II. Béla ellen, 71. l. Dalmácia és Ráma megszerzése, 73. l.	
II. Géza első háborúi	73
Az osztrák háború, 73. l. A leerfeldi vagy lajtamelléki csata, 74. l. A második keresztes háború seregeinek átvonulása Magyarországon, 75. l.	
II. Géza orosz háborúi	76
Az 1149-ik évi hadjárat, 77. l. Az 1150-ik évi hadjárat, 77. l. Az 1151-ik évi hadjárat, 78. l. Az 1152-ik évi hadjárat, 79. l.	
A görög háborúk... ..	80
Az 1150-ik évi hadjárat, 80. l. A Tára melletti csata, 80. l. Mánuel első támadása Magyarország ellen, 81. l. Az 1154-ik évi hadjárat, 82. l. Az 1155-ik évi hadjárat, 82. l. Mánuel második	

támadása, 83. l. Mánuel harmadik támadása, 85. l. Az 1165-ik évi hadjárat és Mánuel negyedik támadása, 86. l. Az 1166-ik évi hadjárat és Mánuel ötödik támadása, 88. l. Az 1167-ik évi hadjárat és Mánuel hatodik támadása, 89. l. A zimonyi csata, 89. l. III. Béla hadjárata Zimony és Dalmácia visszafoglalására, 91. l. III. Béla görögországi támadó hadjárata, 92. l.	
A halicsi háború	93
Halics elfoglalása, 93. l. Halics elvesztése, 93. l.	
A harmadik keresztes háború 1189-ben	94
A dalmát háború 1190—94	95
Imre király háborúi	96
A horvátországi háború és a testvérharcz Imre és Endre között, 96. l. A szerb-bolgár háború, 97. l. Velence és a keresztesek hadjárata Dalmácia ellen, 98. l. Imre király utolsó hadi vállaltai, 99. l.	
II. Endre háborúi	100
Háborúk Halics megszerzésére, 100. l. Endre keresztes hadjárata, 103. l. A második halicsi hadjárat, 106. l. A harmadik halicsi hadjárat, 107. l. A bolgár hadjárat, 107. l. A negyedik halicsi hadjárat, 108. l. Az ötödik halicsi hadjárat, 109. l. Az osztrák hadjárat, 110. l.	
IV. FEJEZET.	
A tatárjárás és a nyugoti háborúk időszaka.	
A tatárjárás	111
A mongolok és a kunok, 111. l. Események a tatárok betörésétől a sajomelléki csatáig, 114. l. A sajomelléki (mohi) csata, 118. l. A mongol szárnyhadak támadása, 123. l. A mongolok dunántúli hadjárata, 124. l.	
Az osztrák háború	125
Az 1242-ik évi hadjárat, 125. l. Az 1246-ik évi hadjárat, 126. l.	
A dalmát háború	127
Az 1243-ik évi hadjárat, 127. l. Az 1244-ik évi hadjárat, 128. l.	
A halicsi háború 1249-ben	128
IV. Béla király háborúi Ausztria birtokáért	129
Az 1250-ik évi hadjárat, 129. l. Az 1252-ik évi hadjárat, 130. l. Az 1253-ik évi hadjárat, 130. l. A styriai hadjárat, 131. l. A cseh hadjárat, 131. l. Az első morvamezei (kroissenbrunni) csata, 133. l.	
Béla és István küzdelmei 1264—1265	135
István bolgár hadjárata 1266-ban	136
A szerb háború 1268-ban	137
V. István háborúi Ottokár ellen	137
Az 1270-ik évi hadjárat, 138. l. Az 1271-ik évi hadjárat, 138. l.	
IV. László háborúi Ottokár ellen	139

	Lap
Az 1273-ik évi tavaszi hadjárat, 140. l. Ottokár hadjárata, 141. l.	
Az 1276-ik évi hadjárat, 142. l. Az 1278-ik évi hadjárat, 143. l.	
A második morvamezei (dürnkrúti) csata, 145. l.	
A kunok elleni hadjárat 1280-ban... ..	149
Kisebbségi hadjáratok 1281—1290-ig... ..	151
A tatárok betörése, 152. l. Az osztrák támadás, 153. l.	
III. Endre háborúi... ..	154
Az Albert elleni hadjárat, 155. l. A Martell Károly hívei elleni hadjárat, 156. l. A magyarok részvéte a gölleimi csatában, 157. l. Az Anjouk támadása, 157. l.	

V. FEJEZET.

Az Anjouk időszaka.

Károly Róbert háborúi... ..	158
Károly Róbert küzdelmei a trón végleges elnyeréséig, 158. l.	
A király Csák Máté és az Amadé fiak elleni hadjárata, 162. l.	
A rozgonyi csata, 163. l. Csák Máté csehországi hadjárata, 165. l.	
Kopasz nádor lázadása, 166. l. Az utolsó hadjárat Csák Máté ellen, 168. l. A szerb hadjárat, 168. l. A horvát-dalmát hadjárat, 169. l. A németországi hadjárat, 171. l. Az osztrák hadjárat, 172. l.	
A havasalföldi hadjárat, 173. l. A cseh hadjárat, 175. l. A második osztrák háború, 175. l.	
Nagy Lajos hadjáratai... ..	177
Az erdélyi hadjárat, 177. l. A porosz-litván és a lengyel hadjárat, 178. l. A horvát-dalmát hadjárat, 179. l. Az első velencei háború, 180. l. Zára ostroma, 181. l. A tatárok elleni hadjárat, 182. l.	
A nápolyi hadjáratok... ..	183
Nagy Lajos első nápolyi hadjárata, 184. l. A Nápolyban visszamaradt magyarok és Laczkfy István küzdelmei, 189. l. Nagy Lajos második nápolyi hadjárata, 191. l.	
A litván és a szerb háborúk... ..	195
Az első litván hadjárat, 195. l. A második litván hadjárat, 196. l.	
A harmadik litván hadjárat, 196. l. A szerb hadjáratok, 197. l.	
A második velencei háború, Dalmácia visszafoglalása... ..	198
Az 1356-ik évi hadjárat, 198. l. Az 1357-ik évi hadjárat, 199. l.	
A magyar segélyhadak Romagnában 1357—1360... ..	200
A délvidéki háborúk... ..	201
A szerb háború 201. l. A boszniai hadjárat, 202. l. A bolgár (török) háborúk, 202. l. A havasalföldi hadjárat, 204. l.	
A harmadik velencei hadjárat... ..	205
A páduai hadjárat, 205. l. A velencei háború előzményei, 207. l.	

Az 1378-ik évi hadjárat, 207. l. Az 1379-ik évi hadjárat, 208. l.
Az 1380-ik évi hadjárat, 210. l. Az 1381-ik évi hadjárat, 211. l.

Lap

VI. FEJEZET.

Zsigmond kora.

Háborúk Mária királynő alatt	213
A lengyel hadjárat, 214. l. A horvát lázadás, 214. l. Zsigmond hadjárata a Horváthyak ellen, 216. l. A dalmát háború, 218. l. A rigómezei hadjárat, 218. l. A török háború, 219. l. A horvát-dalmát hadjárat, 220. l. Az oláh-moldvaországi hadjárat, 221. l. A török hadjárat 1395-ben, 221. l.	
Zsigmond király háborúi...	222
A nikápolyi hadjárat, 222. l. A nikápolyi csata, 224. l. Belzavaro, 229. l. A boszniai háború, 230. l. A velencei háború, 231. l. A bosnyák-török háború, 232. l. A velencei hadjárat 1418—1419-ben, 233. l. A török háború, 234. l. A husziták elleni háború, 236. l. A déli tartományok és a galambóczi hadjárat, 236. l. A husziták elleni hadjáratok 1430—1432, 237. l. Az erdélyi és szerbiai török hadjáratok, 240. l. Az erdélyi paraszt-lázadás, 241. l. A szendrői hadjárat, 242. l.	

VII. FEJEZET.

A Hunyadiak kora.

Háborúk Albert és Erzsébet időszakában	245
A husziták elleni hadjárat, 245. l. Török betörés, 246. l. Az 1439-ik évi aldunai hadjárat, 247. l. Pártküzdelmek, 248. l. A szegszárdi csata, 250. l. Nándorfehérvár ostroma, 252. l.	
Hunyadi János hadjáratai I. Ulászló haláláig	253
Török támadás Nándorfehérvár ellen, 253. l. Az 1442-ik évi török hadjárat, 254. l. A szentimrei ütközet, 254. l. A szebeni csata, 255. l. A vaskapui diadal, 256. l. Hunyadi János hosszú hadjárata, 258. l. A várnai hadjárat, 261. l. A várnai csata, 269. l.	
Hunyadi János hadjáratai a nándorfehérvári csatáig	273
Az alsó-szávai hadjárat, 274. l. Az aldunai és oláhországi hadjárat, 274. l. A Frigyes elleni hadjárat, 276. l. A rigómezei hadjárat, 277. l. A rigómezei csata, 280. l. A Giskra elleni első hadjárat, 285. l. A szerb hadjárat, 286. l. A Giskra elleni második hadjárat, 286. l. Az 1454-ik évi török háború, 288. l. A nándorfehérvári hadjárat, 290. l. Nándorfehérvár ostroma, 292. l. A nándorfehérvári csata, 295. l.	
Mátyás király hadjáratai...	297

A cseh rablók elleni hadjáratok, 300. l. A Frigyes elleni trónbiztosító hadjárat, 304. l. Az első török hadjárat, 306. l. A második török hadjárat, 309. l. Az erdély-moldvai hadjárat, 311. l. A cseh háború, 312. l. A cseh-lengyel háború, 316. l. A harmadik török háború, 319. l. A negyedik török háború, 322. l. Mátyás király boszniai hadjárata, 322. l. A kenyérmezei csata, 323. l. Az ötödik török háború, 326. l. A második osztrák háború, 327. l.

VIII. FEJEZET.

Az ország süllyedése a Jagellók alatt.

II. Ulászló háborúi	331
Küzdelmek a trónkövetelőkkel, 331. l. Az 1492-iki török hadjárat, 334. l. Az 1493-iki erdélyi és horvátországi hadjárat, 334. l. Kinizsi Pál utolsó hadjáratai, 336. l. Ulászló hadjárata Ujlaky ellen, 337. l. A török háború 1501—1202-ben, 337. l. A török háború 1512—1513-ban, 339. l. A pórlázadás, 339. l. Szapolyai János szerbiai hadjárata, 341. l.	
II. Lajos király háborúi	343
A török háború 1517—1520-ban, 342. l. Szulejmán első hadjárata, 342. l. Szabács elveszte, 344. l. Nándorfehérvár ostroma és eleste, 346. l. A török háború 1522—24-ben, 349. l. Szulejmán második hadjárata, 351. l. A mohácsi csata, 356. l. Hadműveletek a csata után, 361. l.	

Melléklet.

Hadműveleti vázlat a honfoglalásról.

Szövegbeli rajzok.

1. Az augsburgi második, vagy a lechmezei csata; 955 aug. 10-én	27
2. A mogyoródi csata; 1074 márcz. 14-én	53
3. A sajmelléki (mohi) csata; 1241 április 12-én	119
4. A második morvamezei, vagy a dürnkrúti csata; 1278 aug. 26-án	146
5. Hadműveleti vázlat a nápolyi hadjáratokról 1347—48 és 1350-ben	187
6. A nikápolyi csata; 1396 szeptember 28-án	227
7. A várnai csata; 1444 november 10-én	270
8. A rigómezei csata; 1448 október 18—19-én	281
9. Nándorfehérvár ostroma és a nándorfehérvári csata; július 22-én	294
10. A kenyérmezei csata; 1479 október 13-án	325
11. A mohácsi csata; 1526 augusztus 29-én	359

.

MAGYAR HADI KRÓNKA

A MAGYAR NEMZET EZERÉVES KÜZDELMEINEK KATONAI TÖRTÉNETE.

ELSŐ RÉSZ:

A HONFOGLALÁSTÓL A MOHÁCSI VÉSZIG.

